

MARIA ANUFRIEVA

Instytut Polonistyki Stosowanej

Uniwersytet Warszawski

KSZTAŁTOWANIE KOMPETENCJI JĘZYKOWYCH I ŚWIADOMOŚCI JĘZYKOWEJ ZA POMOCĄ KONKURSÓW POLONISTYCZNYCH NA PRZYKŁADZIE KONKURSÓW NA BIAŁORUSI

Słowa kluczowe: Białoruś, Grodzieńszczyzna, kompetencja językowa, konkursy polonistyczne, Kresy Wschodnie RP, Polacy na Białorusi, Polonia, świadomość językowa

1. Wstęp. 2. Ogólna sytuacja socjolingwistyczna Polaków na Białorusi. 3. Pojęcie kompetencji językowej. 4. Konkursy. 4.1. Konkursy ortograficzne. 4.1.1. Ogólnokrajowe Dyktando Polskie im. Krystyny Bochenek na Białorusi. 4.1.2. Mistrz Ortografii. 4.2. Konkursy literackie. 4.2.1. Olimpiada Literatury i Języka Polskiego. 4.2.2. Konkurs Literacki. 4.3. Konkursy recytatorskie. 4.3.1. „Kresy”. 4.3.2. Konkurs Polskiej Poezji Religijnej „Pozwólcie dzieciom przyjść do Mnie”. 4.4. Konkursy okazjonalne. 5. Podsumowanie

1. WSTĘP

Nauka każdego języka obcego to żmudna praca. Zazwyczaj, żeby osiągnąć postęp w przyswajaniu obcego języka trzeba poświęcić na to dużo czasu i wysiłku. Jednak samo opanowanie kodu językowego nie jest gwarantem dobrego posługiwania się językiem, ponieważ ważne jest także, by osoba ucząca się jakiegokolwiek języka potrafiła rozumieć realia, w których ten język jest używany. Musimy pamiętać, że opanowanie innego systemu językowego, to nie tylko opanowanie kompetencji językowej, ale również opanowanie kompetencji socjokulturowej. Osoba bilingwalna powinna dążyć do bycia osobą bikulturową. Moim zdaniem, tylko przy spełnieniu tych dwóch warunków (dobrego opanowania kodu językowego oraz osadzenia go w realiach społecznych, kulturowych i historycznych danego języka) można mówić o nabyciu zaawansowanego poziomu kompetencji językowej.

Z całą pewnością do tak wysokiego poziomu posługiwania się polszczyzną dążą przede wszystkim młodzi Polonusi zamieszkujący obszary przygraniczne. Na Białorusi mieszka duża grupa etnicznych Polaków. Obecność tak licznej mniejszości polskiej na tym terenie powoduje, że naukę języka polskiego podejmuje

duża liczba dzieci i młodzieży. Młodzież polska z Białorusi poprzez naukę języka swoich przodków na nowo odkrywa polskie korzenie. Również język polski jest jej potrzebny, by podjąć studia w Polsce. Jak najlepsze posługiwanie się polszczyzną pozwoli jej w przyszłości na szybsze i mniej traumatyczne integrowanie się z realiami polskimi podczas nauki w Polsce. Ponieważ nauczanie polszczyzny przebiega w różny sposób, uważam, że bardzo ważna jest stymulacja ucznia do nauki języka przodków. Według mnie, konkursy językowe lub konkursy z wiedzy o literaturze są jednym z najskuteczniejszych sposobów popularyzacji nauki języka polskiego, co idzie w parze z kształtowaniem świadomości językowej. Konkurs jest również nietypową, ale zarazem atrakcyjną formą podwyższenia kompetencji językowych wśród uczniów.

Celem niniejszego artykułu jest spojrzenie na konkursy polonistyczne do kształtowania odpowiednich kompetencji językowych oraz zwiększenia świadomości językowej wśród ich uczestników. Poniżej przedstawione zostaną wybrane konkursy polonistyczne na Białorusi. W celu przejrzystości, konkursy zostały uporządkowane według ich tematyki. Każdy konkurs omówiony został pod kątem umiejętności językowych, które są niezbędne do osiągnięcia jak najlepszego rezultatu. Przy omawianiu zagadnienia zwrócono uwagę na trafność i aktualność konkursów. Ważne też jest spojrzenie na konkurs pod względem promowania kompetencji językowych (np. ortografii, poprzez którą uczestnicy odkrywają piękno i niepowtarzalność polszczyzny), konkursy zgłębiają bowiem samoświadomość językową i narodowościową uczestnika.

2. OGÓLNA SYTUACJA SOCJOLINGWISTYCZNA POLAKÓW NA BIAŁORUSI

Według ostatniego spisu ludności, który odbył się w 2009 r., w Republice Białoruś mieszka 9 503 807 osób. Większość obywateli uważa siebie za Białorusinów (7 957 252 osoby; 83,7%). Spośród pozostałych pochodzenie polskie zadeklarowało 294 549 ludzi. Jest to 3,1% ogółu ludności. Polska mniejszość narodowa jest drugą co do liczebności mniejszością narodową na Białorusi, ustępując tylko Rosjanom (785 084 osób; 8,3%)¹. Niemniej jednak na Białorusi da się zauważyć spadek liczebności ludności polskiej. W 2009 r., w porównywaniu z wynikami spisu z 1959 r., liczba Polaków na Białorusi zmniejszyła się o połowę (z 6,7 do 3,1%)². Wiąże się to z ogólnobiałoruską sytuacją niżu demograficznego oraz konsekwencjami wieloletniej polityki wynarodowienia prowadzonej przez BSRR zgodnie z nakazem ZSRR. Polską enklawę na Białorusi cechuje również brak homogeniczności (odmienna jest sytuacja Polaka na Grodzieńszczyźnie, gdzie ma blisko do Macierzy, zupełnie inna zaś Polaka z Mohylewszczyzny, gdzie od państwa przodków oddzielają

¹ Перепись населения 2009. Национальный состав населения Республики Беларусь, т. III, Минск 2011, 7–9.

² Opracowanie własne na podstawie Динамика национального состава населения Республики Беларусь, w: Перепись населения 2009..., dz.cyt., 8–9.

go setki kilometrów³). Ze spisu ludności wynika, że tylko w obwodzie grodzieńskim mniejszość polska ma większy odsetek ludności (21,5% od ogółu obywateli) i teoretycznie mogłaby wpływać na polepszenie stosunków pomiędzy Polakami a poszczególnymi przedstawicielami władzy centralnej. Na 2009 r. procentowy udział Polaków w stosunku do całej liczebności polskiej w obwodzie grodzieńskim wynosi 78,36%. W pozostałych obwodach procent Polaków w stosunku do pozostałych narodowości jest znikomy. W obwodzie mińskim wynosi 2%, w brzeskim 1,3%. W pozostałych trzech obwodach udział procentowy nie przekracza 1% (w witebskim 0,9%, w mohylewskim 0,2%, a w homelskim 0,1%).

Niepokojące są również dane dotyczące statusu języka polskiego wśród Polaków na Białorusi. Według spisu ludności z 2009 r. przyznało się do polskości i wskazało jako język ojczysty język polski 15 854 osób (5,4%). Jednak tylko 3837 osób posługuje się nim w domu (1,3%)⁴. Jest to niepokojące zjawisko, ponieważ w 1999 r. jako język ojczysty wymieniło polszczyznę 65 455 Polaków (czyli 16,5%), a jej używanie w domu zadeklarowało 18 720 osób (czyli 4,7%). Z analizy danych wynika, że w ciągu dziesięciu lat liczba Polaków uznających polszczyznę za język ojczysty zmalała trzykrotnie, a liczba osób używających polszczyzny w domu zmalała blisko pięciokrotnie⁵. Nie jest to uzależnione od zmniejszenia się liczebności Polaków na Białorusi, ponieważ zmniejszyła się ona nieistotnie (o 1%). Główną przyczyną takich, a nie innych liczb jest fakt zwiększenia się liczby Polaków, którzy za swój język ojczysty uważają język rosyjski (w 1999 r. 16,2%, a w 2009 r. już 33,9%, jednocześnie spadła liczba Polaków uznających język białoruski za język ojczysty z 67,1 na 58,2%)⁶. Natomiast językiem białoruskim na co dzień mówi 40,9% Polaków, a rosyjskim 50,9%⁷. Dodatkowo jakiegokolwiek rozważania na temat języka ojczystego i domowego w sytuacji Polaków na Białorusi komplikuje trudna relacja między świadomością narodową a językiem ojczystym, między którymi związek nie zawsze jest oczywisty. Polacy na całych Kresach Wschodnich są dwu- lub wielojęzyczni, jednojęzyczność jest wyjątkowa. W przeszłości był powszechny bilingwizm polsko-rosyjski. Obecnie znajomość języków państwowych jest coraz częstsza, stąd różne typy wielojęzyczności. Sytuację na Białorusi dodatkowo komplikuje fakt oficjalnego istnienia dwóch języków urzędowych – rosyjskiego i białoruskiego – oraz powszechne używanie mowy prostej i trasianki⁸. Analiza porównawcza danych statystycznych wykazała również, że samoświadomość językowa zarówno Polaków mieszkających w miastach, jak na wsi jest mniej więcej jednakowa (język polski

³ M. Sobecki, *Szkolnictwo polskie na Białorusi w okresie odrodzenia narodowego przełomu XX i XXI wieku*, w: *Szkolnictwo z polskim językiem nauczania w państwach europejskich – stan problemy i perspektywy*, red. T. Lewowicki, J. Nikitorowicz, A. Szczurek-Boruta, Białystok–Cieszyn–Warszawa 2010, 42.

⁴ H. Karaś, *Odrodzenie polszczyzny czy jej zanik? O sytuacji języka polskiego na dawnych Kresach Wschodnich*, *Poradnik Językowy* nr 8, 2015, 26; *Перепись населения 2009...*, dz.cyt., 317–333.

⁵ H. Karaś, tamże, 18.

⁶ H. Karaś, tamże, 18; *Перепись населения 2009...*, dz.cyt., 317–318.

⁷ H. Karaś, tamże, 26; *Перепись населения 2009...*, dz.cyt., 355.

⁸ H. Karaś, tamże, 27–28.

jako ojczysty: w miastach 5,3%, na wsi 5,5%, język polski jako język domowy: w miastach 1,2%, na wsi ok. 1,5%)⁹.

Ponieważ konkursy polonistyczne ściśle wiążą się z nauczaniem języka polskiego, gdyż z reguły są adresowane do uczniów w wieku szkolnym, wydaje mi się uzasadnione przedstawienie ogólnego zarysu sytuacji dydaktyki języka polskiego jako ojczystego na Białorusi.

Na Białorusi dydaktyka języka polskiego odbywa się w różnych formach: w przedszkolach i szkołach publicznych oraz uczelniach wyższych w ramach białoruskiego systemu oświatowego, a także poza tym systemem: w szkołach sobotnio-niedzielnich, liceach społecznych, szkółkach parafialnych i na różnych kursach językowych dla młodzieży i dzieci. W ramach białoruskiego systemu oświatowego wymienić można następujące formy nauczania języka polskiego:

- szkoły, w których język polski jest językiem wykładowym;
- klasy, w których zajęcia odbywają się w dwóch językach równoległe: rosyjskim lub białoruskim i polskim;
- klasy, w których język polski jest wykładany jako przedmiot;
- klasy, w których język polski jest nauczany w ramach zajęć fakultatywnych.

W ramach szkolnictwa odbywającego się poza systemem oświatowym wymienić trzeba szkoły społeczne, działające w strukturach Związku Polaków na Białorusi oraz Polską Macierz Szkolną¹⁰. Zajęcia w szkołach społecznych odbywają się wieczorami w ciągu tygodnia oraz w soboty i niedziele. Oprócz z zajęć z języka polskiego uczniowie mają lekcje z geografii, historii, matematyki, fizyki, chemii i biologii. Dla uczniów, przygotowujących się do matury, są prowadzone zajęcia z matematyki, chemii i biologii. Na Białorusi jest również polskojęzyczne nauczanie początkowe, które jest organizowane w przedszkolach w formie kółek języka polskiego, niestety, nie jest ono szeroko rozpowszechnione. Możliwość nauki języka polskiego istnieje również na wyższych uczelniach. Na uniwersytetach w Grodnie, Mińsku i Brześciu są wydziały filologii słowiańskiej, w ramach których są dostępne lektoraty języka polskiego. Instytut Polski przy Ambasadzie RP w Mińsku prowadzi kursy języka polskiego dla młodzieży i dorosłych¹¹.

Mimo 25 lat istnienia, szkolnictwo polskie na Białorusi boryka się z wieloma problemami. Przede wszystkim rozwój szkolnictwa polskojęzycznego hamuje sytuacja społeczno-polityczna panująca w kraju. Reforma szkolnictwa z początku lat 2000 skutkowałą przejściem na pięciodniowy system nauczania, co spowodowało zmniejszenie się liczby godzin przeznaczonych na poszczególne przedmioty,

⁹ Перепись населення 2009..., dz.cyt., 341–370.

¹⁰ A. Orechwo, *Oświata polska na Białorusi na tle zmian społeczno-politycznych w latach 2002–2006*, w: *Oświata polonijna na początku XXI wieku: stan i perspektywy. V Forum Oświaty Polonijnej, Kraków 22–24 czerwca 2006: wybór materiałów konferencyjnych*, red. K. Gąsowska, M. Mazińska-Szumaska, Kraków 2006, 94–98; H. Giebień, *Szkolnictwo polskojęzyczne (szkoły średnie) w Republice Białorusi w latach 1988–2005*, w: *Przeszłość i teraźniejszość edukacji na Kresach. Zbiór studiów z języka i kultury*, red. A. Burzyńska-Kamieniecka, M. Misiak, J. Kamieniecki, Wrocław 2013, 173–177.

¹¹ A. Orechwo, art.cyt., 94–96.

w tym na naukę języka polskiego, oraz likwidację kółek zainteresowań. Do tej pory powszechne jest niechętnie stanowisko władz oraz dyrekcji szkół do tworzenia klas z polskim językiem nauczania oraz wprowadzenia w szkołach nauki języka polskiego. Trudna sytuacja panuje w szkołach polskich w Grodnie i w Wołkowysku, co jest bezpośrednio związane z panującą sytuacją polityczną w stosunku do mniejszości polskiej na Białorusi. Jest również problem z kadrą pedagogiczną. Większość nauczycieli stanowią absolwenci uczelni białoruskich, którzy są posyłani na roczne lub miesięczne kursy języka polskiego. Absolwenci studiów filologicznych w Polsce stanowią zaledwie 10% kadry pedagogicznej, ponieważ większość studentów z Białorusi, po ukończeniu studiów nie wraca do domu, a woli zostać w Polsce lub emigruje dalej do Unii Europejskiej. Również w wyniku polityki władz białoruskich nie ma prawie nauczycieli przyjeżdżających z Polski, a absolwenci białoruskich uczelni mają słabsze przygotowanie językowe w porównaniu z polonistami z Polski. W ramach białoruskiego systemu oświatowego nauka języka polskiego odbywa się według programów i podręczników zatwierdzonych przez MEN RB. Podręczniki i pomoce dydaktyczne przekazane przez MENiS RP są wykorzystywane jako materiał dodatkowy. MEN RB wydało podręczniki dla klas początkowych (1–4) oraz podręcznik do nauki literatury polskiej dla klas starszych (9–11). Brakuje podręczników do nauki przedmiotów matematyczno-przyrodniczych. Kiedy brakuje podręczników polskojęzycznych, na lekcjach korzysta się z podręczników rosyjskich lub białoruskich i tłumaczy się je na bieżąco. Znacznie utrudniają naukę liczne błędy gramatyczno-składniowe oraz leksykalne, które występują w polskojęzycznym podręcznikach wydanych przez MEN RB, co świadczy o niechlujności edycji i niewykwalifikowanej kadrze redaktorskiej¹².

3. POJĘCIE KOMPETENCJI JĘZYKOWEJ

Na rzecz tego opracowania kompetencja językowa będzie pojmowana jako znajomość tzw. podsystemów językowych. Są to podsystemy związane z dźwiękową i graficzną warstwą języka jego słownictwem i składnią, a więc podsystemy: foniczny, graficzny, leksykalny i składniowy¹³. Również kompetentny użytkownik stosuje środki językowe z poszczególnych podsystemów w obrębie sprawności językowych, którymi biegle się posługuje. Są to następujące sprawności: receptywna (słuchanie ze zrozumieniem; czytanie ze zrozumieniem); produktywna (mówienie i pisanie); interakcyjna (umiejętność łączenia słuchania i mówienia w obrębie rozmowy, czy też czytania i pisania w toku korespondencji); mediacyjna (pozwala operować tekstem i zawartą w nim informacją). Wymienione tu umiejętności nie wyczerpują jednak kompetencji sprawnego użytkownika języka, którego ponadto charakteryzują następujące kompetencje: społeczna, dzięki której wyraża on chęć i gotowość wchodzenia w interakcje z innymi osobami; dyskursu językowego, dzięki któremu umie on nawiązać rozmowę, podtrzymać ją i zakończyć; socjolingwistyczna, dzięki której

¹² Tamże, 97–100.

¹³ H. Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa 2012, 9–10.

umie on różnicować swoje wypowiedzi tak, aby okazały się odpowiednie w danej sytuacji społecznej, w doborze środków językowych uwzględniały to, do kogo, o czym i gdzie toczy się dana rozmowa; socjokulturowa, dzięki której zna on fakty i normy kulturowe rządzące komunikacją w danym języku; strategiczna, dzięki której umie on także poradzić sobie z trudnościami komunikacyjnymi, jakie pojawiają się w rozmowie (np. zasygnalizować niezrozumienie)¹⁴.

4. KONKURSY

Do analizy wybrano konkursy, które cieszą się uznaniem i w pewnym sensie prestiżem wśród uczestników i nauczycieli-polonistów. Konkursy podzielono na trzy zasadnicze grupy: konkursy ortograficzne, literackie oraz recytatorskie. Wyszczególniono również grupę czwartą – konkursy okazjonalne. Grupa ta została wyszczególniona w celu ukazania pewnej możliwości dodatkowych kierunków rozwoju działalności konkursowej.

4.1. KONKURSY ORTOGRAFICZNE

4.1.1. Ogólnokrajowe Dyktando Polskie im. Krystyny Bochenek na Białorusi

Ogólnopolskie Dyktando to znane przedsięwzięcie, którego celem jest promocja kultury języka ojczystego w Polsce i za granicą. Jego pomysłodawcą była tragicznie zmarła w 2010 r. w katastrofie smoleńskiej Krystyna Bochenek, polonistka z wykształcenia, wieloletnia dziennikarka radiowa, a następnie senator i wicemarszałek Senatu RP. Impreza krajowa od wielu lat odbywa się cyklicznie w Katowicach, zagraniczne zaś edycje we Francji, Austrii, Szwecji, na Litwie i Łotwie¹⁵. Na Białorusi Dyktando Polskie odbyło się po raz pierwszy w 2004 r. Kolejne edycje organizowane są co dwa lata. Polskie Dyktando na Białorusi jest największą imprezą promującą język polski. Dyktando tradycyjnie jest organizowane we współpracy z placówkami dyplomatycznymi Rzeczypospolitej Polskiej na Białorusi.

Uczestnicy Dyktanda walczą o tytuł Mistrza Ortografii i wartościowe nagrody. Dyktando pozwala wszystkim chętnym uczestniczyć w zmaganiach z zawłościami polskiej ortografii, a okres przygotowania do dyktanda jest wykorzystywany do powtórzenia zarówno zasad pisowni, jak i wyjątków od nich, które bardzo często spotyka się w tekstach dyktanda. Zgodnie z zasadami przystępować do konkursu mogą osoby w wieku co najmniej 14 lat. Dalej ograniczeń wiekowych nie ma, dlatego też można spotkać uczestników zarówno w wieku szkolnym, jak i studentów, osoby dorosłe, a nawet emerytów. Organizatorzy dyktanda zawsze cieszą się z dużego zainteresowania konkursem wśród Polaków na Białorusi oraz okazałej liczby uczestników. Tak na przykład w 2014 r. w Dyktandzie Polskim wzięło udział

¹⁴ Tamże, 11.

¹⁵ E. Awramiuk, *I dyktando Polskie na Łotwie*, w: *Polonistyka za granicą: tradycje i perspektywy. Wybór tekstów pokonferencyjnych*, red. A. Kietlińska, Białystok 2012, 135.

około 450 osób. Uczestnicy byli nie tylko z miast obwodu grodzieńskiego, ale również z Mińska, Pińska, Witebska i Mohylewa¹⁶.

4.1.2. Mistrz Ortografii

Mistrz Ortografii jest kolejnym konkursem ortograficznym przeprowadzanym na Białorusi. Jest organizowany na mniejszą skalę niż Dyktando Polskie, natomiast, co jest wielkim plusem, jest przeprowadzany co roku, dlatego uczestnicy mają możliwość porównania swoich wyników z osiągnięciami z ubiegłych lat. W odróżnieniu od Dyktanda Polskiego, w którym udział mogą brać wszystkie zainteresowane osoby powyżej 14 roku życia, Mistrz Ortografii jest kierowany do dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. Uczestnicy są podzieleni na trzy kategorie wiekowe: I kategoria – uczniowie klas 5–6 (10–12 lat), II kategoria – klasy 7–9 (12–15 lat), III kategoria – klasy 10–11 (15–17 lat)¹⁷. Wszyscy uczestnicy piszą dyktando oraz test składający się z zadań językowych z zakresu wiedzy o ortografii, fleksji oraz składni. Konkurs przeprowadzany jest najpierw na szczeblu rejonowym, co pozwala na to, że udział w nim biorą uczniowie nie tylko ze szkół, gdzie polski jest językiem wykładowym lub nauczany na zajęciach fakultatywnych, ale również uczniów szkółek sobotnio-niedzielnych lub przyparafialnych. Później następują eliminacje obwodowe, w których udział biorą zwycięzcy eliminacji rejonowych. Od 2014 r. zmieniono nieco formę współzawodnictwa, dzieląc uczestników nie tylko ze względu na wiek, ale również ze względu na formę pobieranej nauki języka polskiego (jedna grupa to dzieci i młodzież ze szkół z polskim językiem wykładowym, druga to uczniowie szkół społecznych, a trzecia to ci, którzy uczą się polszczyzny na zajęciach fakultatywnych). Cenne nagrody przyczyniają się do licznego zainteresowania. W 2015 r. w dyktandzie udział wzięło około 100 uczestników, a w 2016 r. do konkursu zgłosiło się już 200 osób¹⁸.

Dyktanda mają długą tradycję w kształceniu językowym i pełnią zróżnicowane funkcje. Mogą służyć wprowadzeniu nowego materiału ortograficznego (dyktanda wprowadzające), wyjaśnianiu reguł ortograficznych i wyrobieniu nawyków poprawnego pisania (dyktanda utrwalające) lub sprawdzeniu stopnia opanowania przez uczniów określonej umiejętności (dyktanda sprawdzające). Funkcje dyktanda ogólnopolskiego z oczywistych powodów są jednak inne. Dyktando ogólnopolskie przede wszystkim służy promocji kultury języka polskiego. Podobne cele stawiane są dyktandom polskim za granicą¹⁹. Badania, prowadzone wśród uczestników podobnego Dyktanda Polskiego organizowanego na Łotwie, wykazały, że większość uczestniczących na pytanie o motyw przystąpienia do dyktanda wskazało, że w dyktandzie brali udział po to, by sprawdzić swoje siły, następnie wymieniano wolę podtrzymywania więzi z Polską, ciekawość i chęć dobrej zabawy. Na pytanie o funkcje,

¹⁶ <http://pmsgrodno.org/ogolnokrajowe-dyktando-polskie-im-krystyny-bochenek-na-bialorusi/> (dostęp: 12.05.2017).

¹⁷ http://zpb.by/index.php?option=com_content&view=article&id=237:fina-konkursu-mistrz-ortografii-2011&catid=3:oswiata&Itemid=5 (dostęp: 18.04.2014).

¹⁸ *Znamy „Mistrzów Ortografii 2016”!*, Głos znad Niemna nr 4, 2016, 4.

¹⁹ E. Awramiuk, art.cyt., 136.

jakie zdaniem uczestników powinno pełnić takie dyktando, najczęściej padała odpowiedź wskazująca na kształcenie świadomości i sprawności językowej uczestników. Kolejne odpowiedzi na pytanie o funkcje dyktanda wskazywały na przekonanie, że dyktando jest wydarzeniem kulturalnym i towarzyskim, które pomaga podtrzymywać więzi z polską oraz pozwala na promowanie kultury języka polskiego²⁰.

Dyktando polskie za granicą jest wydarzeniem, które integruje społeczność polonijną danego kraju i realizuje swój podstawowy cel, jakim jest promocja języka polskiego oraz kultury języka polskiego. Podjęcie decyzji o uczestnictwie w dyktandzie sprawia, że jego potencjalni uczestnicy intensyfikują kontakt z językiem polskim, przez co kształcą własną świadomość i sprawność językową²¹. Konkursy ortograficzne sprawdzają przede wszystkim umiejętność ich uczestników w sprawnym posługiwaniu się podsystemem graficznym. Dodatkowo pozwalają też sprawdzić podsystem fonologiczny, ponieważ w dyktowanym tekście mogą znaleźć się wyrazy nowe, wcześniej niespotykane przez uczestników. Z badań wynika, że nierzadkie są przypadki, kiedy nowy wyraz, słyszany po raz pierwszy, jest zapisywany błędnie (szczególnie dotyczy to nazw własnych, w tym nazw geograficznych, pochodzących od nich przymiotników oraz wyrazów o niskiej frekwencji, z którymi prawdopodobnie wielu spośród piszących nigdy się wcześniej nie zetknęło)²². W takich wypadkach można wnioskować, że uczestnicy, którzy popełnili podobny błąd, mają nie do końca opanowany system fonologiczny, gdyż podczas zetknięcia się z dziwnie brzmiącym wyrazem nie są w stanie poprawnie go zarejestrować i zapisać.

4.2. KONKURSY LITERACKIE

4.2.1. Olimpiada Literatury i Języka Polskiego

Olimpiada Literatury i Języka Polskiego poza Polską po raz pierwszy została zorganizowana w roku szkolnym 1989/1990. Sposób przeprowadzania poszczególnych etapów tego konkursu może być różny – w zależności od kraju i sytuacji. Zazwyczaj w danym państwie przeprowadzane są dwa lub trzy etapy, a na część finałową uczestnicy przyjeżdżają do Warszawy, gdzie spotykają się ze swoimi rówieśnikami z całej Polski oraz z innych państw²³. Dla uczniów spoza Polski OLiJP ze względu na swoje treści, które skupiają się wokół wysokiej kultury literackiej i sprawnego posługiwania się językiem polskim, ma szczególne znaczenie. Młodzież podejmująca się wysiłku przygotowania do olimpiady chce przede wszystkim w ten sposób sprawdzić swoją wiedzę oraz wykorzystać szansę na zdobycie indeksu na studia polonistyczne wraz ze stypendium RP na polskich uczelniach.

Białoruś, a zwłaszcza Grodzieńszczyzna, ze względu na jej licznych mieszkańców przynajmniej do polskiego pochodzenia, stała się interesującym terenem zaszczerpienia i rozwijania idei zmagania polonistycznych wśród młodzieży klas przed-

²⁰ Tamże, 142–143.

²¹ Tamże, 149.

²² Tamże, 150.

²³ <http://www.olijp.pl> (dostęp: 16.04.2014).

maturalnych i maturalnych oraz ich opiekunów. Olimpiada, na początku nieznana, stała się z upływem lat imprezą starannie przygotowywaną, oczekiwaną, a nawet obowiązkową wśród młodzieży i polonistów. Zaszczytne zadanie przeprowadzenia obowiązkowych eliminacji przypada jury, w którego skład wchodzi poloniści z Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku. Członkowie komisji oceniają uczestników według określonych wymagań: rozprawka bądź interpretacja wiersza, testy sprawdzające kompetencje językowe (rozumienie tekstu ze słuchu, rozumienie tekstu pisanego, sprawdzian gramatyczny) oraz rozmowa z uczniem o wybranych lekturach. Podczas bezpośredniego kontaktu z olimpijczykami można bliżej poznać ich możliwości, kulturę mowy, preferencje lekturowe, zaangażowanie w wydarzenia z udziałem społeczności polskiej zamieszkałego regionu. Kiedy uczniowie zdobywają laury i wyróżnienia, wzmacnia to ich motywację do pracy. Jednak satysfakcja ze zwycięstwa zawsze poprzedzona jest solidną i wyłożoną pracą, a wielomiesięczne uczenie się zamienia się w poczucie swoistej nobilitacji z powodu uczestnictwa w elitarnym konkursie²⁴.

4.2.2. Konkurs Literacki

Konkurs Literacki jest kolejnym konkursem koncentrującym się na literaturze polskiej i umiejętności posługiwania się piórem. Konkurs skierowany jest do młodzieży przedmaturalnej (klasa 10, czyli 15–16 lat) i maturalnej (klasa 11, czyli 16–17 lat). Po raz pierwszy Konkurs Literacki odbył się w 2004 r. w siedzibie Polskiej Macierzy Szkolnej w Grodnie. Tradycyjnie konkurs przebiega pod patronatem Akademii Podlaskiej w Siedlcach. Konkurs składa się z dwóch części: pisanie rozprawki na podane tematy do wyboru oraz rozmowy ustnej uczestnika z komisją, podczas której uczestnik powinien wykazać się wiedzą na temat wybranych przez niego utworów literackich. Proponowane tematy rozprawek są skomplikowane: zakładają szeroką znajomość literatury polskiej różnych epok. Żeby wykazać się wiedzą na podane tematy, uczestnicy potrzebują rozbudowanego kodu językowego, powinni wykazać się umiejętnością operowania skomplikowanymi konstrukcjami składniowymi i gramatycznymi oraz bogatym zasobem leksykalnym. Osoba, która zdobędzie Grand Prix konkursu, w nagrodę dostaje indeks Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach²⁵. Warto podkreślić, że poziom konkursu nie ustępuje Olimpiadzie Literatury i Języka Polskiego, ale niestety, cieszy się mniejszą popularnością wśród młodzieży.

Przez pisanie rozprawek lub interpretację wiersza konkursy literackie sprawdzają przede wszystkim sprawności produktywne uczniów – mówienie i pisanie. Ponadto sprawdzają następujące podsystemy językowe uczestników: gramatyczny – sprawne posługiwanie się różnymi strukturami gramatycznymi, umiejętność samodzielnego budowania zdań; leksykalny – przede wszystkim o rozbudowanym zasobie leksykalnym można osądzać poprzez analizę występującego słow-

²⁴ A. Kiezuń, *Olimpiada Literatury i Język Polskiego poza krajem. Jej rola i znaczenie we współpracy środowisk szkolnych i uniwersyteckich*, w: *Polonistyka za granicą...*, dz.cyt., 155–164.

²⁵ <http://pmsgrodno.org/vi-konkurs-literacki/> (dostęp: 24.03.2013).

nictwa w pracy uczestnika, oraz podsystem graficzny – sprawdzenie poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej pracy. Podczas rozmowy na temat wybranych przez ucznia utworów sprawdza się również podsystem fonologiczny – czystość i płynność wymowy, prawidłowe akcentowanie wyrazów i zdań. Dodatkowo rozmowa pozwala uczniom wykazać się biegłym posługiwaniem się kodem socjokulturowym. OLiJP sprawdza wszystkie sprawności językowe, ponieważ część pisma zawiera rozumienie ze słuchu, czytanie ze zrozumieniem, zadania gramatyczne oraz pisanie. Kolejny etap sprawdza również mówienie. Podczas rozmowy z olimpijczykiem komisja może sprawdzić opanowanie przez niego kompetencji społecznych, socjolingwistycznych i socjokulturowych, kompetencji do dyskursu językowego oraz kompetencji strategicznych.

4.3. KONKURSY RECYTATORSKIE

4.3.1. „Kresy”

Konkurs „Kresy” to jedyne na świecie przedsięwzięcie, które od 25 lat promuje polską poezję wśród młodych Polaków mieszkających poza krajem. Organizatorem konkursu jest Podlaski Oddział Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” w Białymstoku. Nieustającą, choć nie jedyną, inspiracją w konkursie jest poezja Adama Mickiewicza. Konkurs jest dla tych, którzy lubią poezję, bez względu na wiek, zajęcie, płeć czy inne cechy. Liczą się znajomość i zamiłowanie do polskiego języka. Dla takich właśnie entuzjastów poezji odbywają się eliminacje konkursu w 15 krajach. Jesienią jury za granicą ocenia recytujących w trzech kategoriach wiekowych. Eliminacje poza Polską odbywają się w szkołach i Domach Polskich, ośrodkach kultury, a także w ambasadach i konsulatach RP. Laureaci w wieku powyżej 16 lat prócz nagród otrzymują szansę udziału w finale konkursu w Polsce²⁶.

Na Białorusi „Kresy” są organizowane przez Podlaski Oddział Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” przy współudziale Polskiej Macierzy Szkolnej. Po raz pierwszy eliminacje konkursowe na Białorusi odbyły się w 1992 r.²⁷. Od tej pory „Kresy” są jednym z najważniejszych wydarzeń oświatowo-kulturalnych wśród młodych Polaków na Białorusi. Konkurs jest realizowany w trzech etapach: etap I, czyli eliminacje środowiskowe i miejskie, oraz etap II, czyli eliminacje centralne. Kolejny, trzeci, etap jest organizowany już w Białymstoku i jest to tzw. Spotkanie Laureatów. Uczestnicy konkursu występują w trzech kategoriach wiekowych: kategoria I – dzieci do 12 lat, kategoria II – dzieci i młodzież od 12 do 16 lat, kategoria III – młodzież od lat 16 i dorośli. Konkurs dla uczestników, którzy należą do kategorii wiekowej I i II, kończy się na etapie centralnym. Repertuar uczestników powinien składać się z dwóch utworów pisarzy polskich w całości lub we fragmentach, a łączny czas ich wykonania nie powinien przekraczać pięciu minut²⁸. Jury ocenia recytatorów według

²⁶ <http://pmsgrodno.org/final-jubileuszowych-kresow/> (dostęp: 27.05.2017).

²⁷ Tamże.

²⁸ *Regulamin XXII Konkursu Recytatorskiego im. Adama Mickiewicza „Kresy 2013”*, <http://wspolnota-polska.bialystok.pl/xxii-konkurs-recytatorski-im-adama-mickiewicza-kresy-2013-rozstrzygniety/> (dostęp: 13.02.2014).

doboru repertuaru, bierze pod uwagę wartości artystyczne utworów oraz uwzględnienia możliwości wykonawcze recytatorów, interpretację utworów, technikę i wyrazistość wymowy, ogólny wyraz artystyczny²⁹.

„Kresy” są jednym z najpopularniejszych konkursów dla dzieci i młodzieży uczących się języka polskiego. Celem konkursu jest promowanie sztuki interpretacji literatury polskiej, kultury żywego słowa ojczystego, pobudzanie twórczego poszukiwania repertuarowego, rozwijanie u uczniów umiejętności sprawnego posługiwania się różnymi formami literackimi w mowie. Dla dzieci uczących się języka bez wątplenia jest to bardzo dobry wzór do naśladowania, ponieważ ostatnio wartość pięknego mówienia ciągle się obniża. Wejście na scenę pomaga uczniom w kształtowaniu scenicznej świadomości, postawy oraz dykcji³⁰. Z liczby uczestników w „Kresach” można wywnioskować, że konkurs ten cieszy się nieustannym zainteresowaniem wśród uczestników zarówno tych najmniejszych, jak i wśród młodzieży. Ważne jest także to, że konkurs scala nie tylko młodych miłośników poezji polskiej, ale i całą wspólnotę polską.

4.3.2. Konkurs Polskiej Poezji Religijnej „Pozwólcie dzieciom przyjść do Mnie”

Organizatorem konkursu jest Polska Macierz Szkolna. Konkurs ten jest nowym przedsięwzięciem kulturalno-oświatowym. Po raz pierwszy odbył się w 2015 r. w Grodnie, w rocznicę kanonizacji św. Jana Pawła II. Konkurs jest skierowany do dzieci i młodzieży w wieku 4–18 lat, uczących się polszczyzny w domu, przedszkolach, szkołach i innych placówkach oświatowych. Uczestnicy Konkursu muszą zaprezentować w języku polskim utwory pisane wierszem lub prozą, które mogą być zaliczone do liryki religijnej lub egzystencjalnej. Konkurs odbywa się w czterech kategoriach wiekowych: kategoria I – dzieci w wieku 4–7 lat, kategoria II – dzieci w wieku 8–10 lat, kategoria III – uczestnicy w wieku 11–14 lat oraz kategoria IV – młodzież w wieku 15–18 lat. Ogólny czas recytacji nie powinien przekraczać czterech minut³¹. Mimo krótkiej historii konkurs cieszy się popularnością wśród dzieci i młodzieży. W 2016 r. udział w nim wzięło około 70 uczestników³². PMS, która jest pomysłodawczynią tego konkursu, za cele stawia przede wszystkim zgłębienie poczucia tożsamości religijnej wśród dzieci i młodzieży oraz rozwijanie wrażliwości na słowo poetyckie. Podczas recytacji jurorzy szczególnie oceniają kulturę słowa, poprawność wymowy oraz umiejętność prezentacji wybranego tekstu przez uczestnika.

Konkursy recytatorskie są doskonałym sposobem na sprawdzenie opanowania podsystemu fonicznego uczenia. Podczas deklamacji wiersza ujawnia się wymowa uczestnika, jej płynność oraz poprawność i zgodność z normą językową.

²⁹ <http://www.pmsgrodno.org/content/view/238/1/> (dostęp: 10.05.2014).

³⁰ Tamże.

³¹ <http://pmsgrodno.org/wp-content/uploads/2017/03/Konkurs-Recytatorski-Polskiej-Poezji-Religijnej-2017.pdf> (dostęp: 27.05.2017).

³² <http://pmsgrodno.org/nasz-hold-sw-janowi-pawlowi-ii/> (dostęp: 27.05.2017).

Ponadto uczestnik musi zaprezentować swoją własną interpretację intonacyjną wiersza, która jednak nie powinna odbiegać od ogólnoprzyjętej normy. Recytując, uczeń powinien zachować zgodną z treścią wiersza intonację zdaniową i wzorce rytmiczne tekstu. Dodatkowym atutem jest także to, że podczas nauki jakiegokolwiek tekstu na pamięć uczeń poszerza i wzbogaca swój zasób leksykalny o nowe słowa. Nabywa także swobody wypowiedzi. Poprzez uczestnictwo w konkursach recytatorskich dziecko i/lub nastolatek uczą się przekazywać i doceniać piękno poezji oraz kultury polskiej. Za jedyną wadę konkursów recytatorskich można uznać ich „wyczerpanie się”. Mam na myśli fakt, że z biegiem czasu uczestnicy mogą „wykorzystać” cały zasób tekstów jednego twórcy, co może spowodować zniechęcenie do udziału w kolejnych edycjach. Rozwiązaniem tu może być chociażby przykład „Kresów”. Z założenia uczestnik powinien przedstawić przed jury dwa wiersze, z których jeden musiał obowiązkowo być pióra Adama Mickiewicza. Po dwudziestu latach konkursu zasady zmieniono, wnosząc poprawkę: teraz utwór mickiewiczowski nie jest obowiązkowy, uczestnik może recytować dwa dowolne wiersze polskie.

4.4. KONKURSY OKAZJONALNE

Przez tę kategorię rozumiem wszystkie konkursy, które są przeprowadzane nieregularnie (z reguły jednokrotnie, bez kolejnych edycji), a które są poświęcone upamiętnieniu jakiejś osoby lub ważnej w historii Polski daty. Na przykład Polska Macierz Szkolna organizowała konkurs recytatorski poświęcony twórczości Zbigniewa Herberta³³ lub konkurs na esej poświęcony pamięci Jana Pawła II (przeprowadzony w roku beatyfikacji zmarłego papieża). W 175. rocznicę śmierci Elizy Orzeszkowej PMS zorganizowała zaoczny konkurs-quiz wiedzy na temat życia i twórczości znanej Grodnianki³⁴. W 1050. rocznicę chrztu Polski uczniowie PMS mieli okazję do wzięcia udziału w konkursie plakatów „1050 – dzieje narodu i państwa polskiego”. W tym konkursie uczniowie mieli wykazać się umiejętnością sprawnego dopasowania obrazu do słowa³⁵. Organizowanie i udział w podobnych konkursach okazjonalnych jest niezmiernie ważne ze względu na to, że dzieci i młodzież mają szansę na zapoznanie się z twórczością i biografiami znanych Polaków, z ich dorobkiem, z którym może nie mieli styczności wcześniej. W taki sposób organizatorzy konkursów starają się poszerzać kompetencje socjokulturowe dzieci i młodzieży uczących się języka polskiego. Podobne konkursy przede wszystkim promują takie postawy moralne, jakimi charakteryzowały się osoby, których pamięci zostały poświęcone.

³³ <http://www.pmsgrodno.org/content/view/55/1/> (dostęp: 16.04.2014).

³⁴ <http://pmsgrodno.org/konkurs-orzeszkowski/> (dostęp: 26.05.2017).

³⁵ <http://pmsgrodno.org/konkurs-966-rok-chrzest-polski/> (dostęp: 27.05.2017).

5. PODSUMOWANIE

Można powiedzieć, że konkurs jest dobrą formą popularyzacji nauki języka polskiego wśród dzieci i młodzieży, a nawet wśród dorosłych. Udział w różnych konkursach wzmacnia motywację do nauki, aktywizuje ich, pozwala wykorzystać ich potencjał. Z założenia konkurs jest sytuacją nietypową, dlatego też na pewno pozostanie w pamięci uczniów. Można nawet pokusić się o stwierdzenie, że wiedza, którą wykorzystają lub którą nabędą uczestnicy, zachowa się w ich pamięci dłużej.

Konkursy pełnią również ważną rolę w procesie dydaktycznym, ponieważ zawierają w sobie użyteczność glottodydaktyczną, a mianowicie poszerzają różnorodne kompetencje językowe ucznia. Konkursy ortograficzne sprawdzają opanowanie podsystemu graficznego uczestników, mogą też sprawdzać podsystem foniczny, a nawet gramatyczny. Konkursy literackie weryfikują wiedzę dotyczącą właściwego opanowania podsystemu fonicznego, graficznego, leksykalnego oraz gramatycznego. Doskonale sprawdzają sprawności językowe ucznia (zarówno sprawności receptywne, jak i sprawności produktywne, a nawet interakcyjne). Ponadto świetnie się wywiązują ze sprawdzenia kompetencji dodatkowych, które świadczą o wysokim poziomie opanowania kodu językowego. Konkursy literackie m.in. sprawdzają takie kompetencje, jak kompetencje dyskursu językowego, kompetencje społeczne, strategiczne, socjolingwistyczne. Konkursy recytatorskie przede wszystkim sprawdzają kompetencje foniczne ucznia.

Należy podkreślić, że konkursy popularyzują język polski przede wszystkim pod względem promowania pozytywnych postaw wobec polszczyzny, co zwiększa również poczucie samoświadomości językowej wśród uczestników. Poprzez konkursy recytatorskie popularyzuje się piękno słowa mówionego, poezję polską, polskich pisarzy i poetów. Z kolei konkursy ortograficzne promują dbałość o język przodków, dostrzeżenie jego niepowtarzalności na tle innych języków. Taka postawa wydaje się szczególnie ważna, jeśli uwzględnimy sytuację, w której znajdują się ich uczestnicy (język polski nie jest dla nich kodem prymarnym). Konkursy literackie popularyzują literaturę polską, pisarzy i poetów polskich, jak również wiedzę językową uczestników.

Z przedstawianego oglądu konkursów można wywnioskować, że brakuje wśród nich konkursów nastawionych na słowo pisane oraz słowo mówione spontanicznie. Wydawać się może, że z tym pierwszym problemem radzą sobie konkursy okazjonalne, które zmierzają, choć nie zawsze, do popularyzowania takich gatunków, jak esej, wypracowanie lub reportaż. Trudno stwierdzić, czy dałoby się wdrożyć takie konkursy pisarskie na skalę przedsięwzięcia corocznego. Jednak wydaje się to sensowne, ponieważ słowo pisane jest słowem przemyślanym i dopracowanym, a co za tym idzie, uczestnik powinien zacząć myśleć po polsku (co, jak już wspominałam wcześniej, jest ważne w przypadku dzieci i młodzieży polskiego pochodzenia z Białorusi, gdzie nie mają wiele okazji do posługiwania się polszczyzną). Również ze względu na brak możliwości spontanicznego posługiwania się językiem polskim przez uczniów na co dzień uzasadniam swoją propozycję przygotowania konkursu, w którym centrum współzawodnictwa będzie polszczyzna używana samorzutnie.

Na przykład można byłoby wykorzystać taką formę komunikacji jak przemówienie czy debata na podany temat. Dzięki temu, że te dwa gatunki retoryczne mają określone reguły, wypowiedź uczestników można będzie oceniać, a zarazem młodzież będzie postawiona w sytuacji, w której powinna wykazać się umiejętnością posługiwania się polszczyzną w sposób improwizowany.

Z pewnością ten artykuł nie jest wyczerpujący. Przedstawiono w nim jedynie ogólną koncepcję tego, jak konkursy polonistyczne przyczyniają się do kształtowania kompetencji językowych oraz świadomości językowej. Również ze względu na to, że artykuł ten był poświęcony zarysowi ogólnemu, nie przedstawiono określonej analizy zachowań językowych konkretnych konkursów. Autorka jednak ma nadzieję, że w przyszłości uda się ten wątek rozwinąć i przedstawić wyniki badań, które obejmą zarówno warstwę językową konkursu, jak również analizę działalności konkursowej wśród Polonii zagranicznej.

BIBLIOGRAFIA

- Awramiuk E., *I dyktando Polskie na Łotwie w: Polonistyka za granicą: tradycje i perspektywy. Wybór tekstów pokonferencyjnych*, red. A. Kietlińska, Białystok: Wydawnictwo Prymat Mariusz Śliwowski 2012, 135–152.
- Dawlewicz M., *Sytuacja języka polskiego na dawnych Kresach północno-wschodnich*, Poradnik Językowy nr 8, 2013, 13–32.
- Dubisz S., *Sytuacja języka polskiego w świecie*, Poradnik Językowy nr 8, 2013, 5–12.
- Dubisz S., *Sytuacja języka polskiego na Litwie, Ukrainie i Białorusi*, Poradnik Językowy nr 7, 2014, 7–20.
- Giebień H., *Szkolnictwo polskojęzyczne (szkoły średnie) w Republice Białorusi w latach 1988–2005 w: Przeszłość i teraźniejszość edukacji na Kresach. Zbiór studiów z języka i kultury*, red. A. Burzyńska-Kamieniecka, M. Misiak, J. Kamieniecki, Wrocław: Gajt Wydawnictwo 1991 2013, 71–198.
- Golachowska E., *Jak mówić do Pana Boga? Wielojęzyczność katolików na Białorusi na przełomie XX i XXI wieku*, Warszawa: Instytut Sławistyki PAN – Wydawnictwo Agade 2012.
- Gzędzik-Radziak A., *Oświata i szkolnictwo polskie na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej i współczesnej Białorusi: 1939–2001*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek 2008.
- III Polskie Forum Oświaty Polskiej na Białorusi*, Głos znad Niemna nr 4–5, 2013.
- Karaś H., *Odrodzenie polszczyzny czy jej zanik? O sytuacji języka polskiego na dawnych Kresach Wschodnich*, Poradnik Językowy nr 8, 2015, 18–35.
- Kieżuń A., *Olimpiada Literatury i Język Polskiego poza krajem. Jej rola i znaczenie we współpracy środowisk szkolnych i uniwersyteckich w: Polonistyka za granicą: tradycje i perspektywy. Wybór tekstów pokonferencyjnych*, red. A. Kietlińska, Białystok: Wydawnictwo Prymat Mariusz Śliwowski 2012, 155–164.
- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna 2012.
- Konteksty kulturowe w szkolnej edukacji językowej w Polsce i za granicą*, red. J. Kidy, L.R. Wovk, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2002.
- Kultura i świadomość etniczna Polaków na Wschodzie. Tradycja i współczesność*, red. A. Kuczyński, M. Michalska, Wrocław: Uniwersytet Wrocławski – Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej – Ośrodek Badań Wschodnich 2004.
- Polonistyka za granicą: tradycje i perspektywy. Wybór tekstów pokonferencyjnych*, red. A. Kietlińska, Białystok: Wydawnictwo Prymat Mariusz Śliwowski 2012.

Sobecki M., *Szkolnictwo polskie na Białorusi w okresie odrodzenia narodowego przełomu XX i XXI wieku w: Szkolnictwo z polskim językiem nauczania w państwach europejskich – stan problemy i perspektywy*, red. T. Lewowicki, J. Nikitorowicz, A. Szczurek-Boruta, Białystok–Radom: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB 2010, 41–62.

Znamy „Mistrzów Ortografii 2016”!, *Głos znad Niemna* nr 4, 2016.

Перепись населения 2009. Национальный состав населения Республики Беларусь, т. III, (Population Census 2009. Ethnic Composition of the Population of the Republic of Belarus, v. III), Минск 2011.

Netografia

<http://belstat.gov.by/perepis-naseleniya/perepis-naseleniya-2009-goda/>

<http://kresy24.pl/>

<http://pmsgrodno.org/>

<http://wspolnota-polska.bialystok.pl/>

<http://www.olijp.pl>

<http://www.senat.gov.pl/senat-i-polonia/>

<http://zpb.by/>

THE DEVELOPMENT OF LANGUAGE COMPETENCE AND LANGUAGE AWARENESS THROUGH POLISH LANGUAGE COMPETITIONS ON THE EXAMPLE OF COMPETITIONS IN BELARUS

Summary

The article presents reflections on the role of Polish language competitions in shaping appropriate language competence and increasing linguistic awareness among their participants (mostly Polish youth). Below you will find selected Polish language competitions in Belarus. For the sake of clarity, the contests were organized in a thematic way. Each contest is discussed in terms of language skills that are needed to achieve the best possible result. When discussing the issue, attention was also paid to the relevance of the competitions. Competitions have also been discussed in terms of promoting moral attitudes because in this way contests facilitate linguistic and national self-awareness of the participant.

Key words: Belarus, Hrodna rejon, linguistic competence, linguistic competitions, Poles in Belarus, Polish diaspora, linguistic awareness

Nota o Autorce

Maria ANUFRYIEVA – magister filologii polskiej, urodzona na Białorusi w Wołkowysku (obwód grodzieński), absolwentka Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Obecnie doktorantka w Instytucie Polonistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół Polonii, w szczególności na terytorium byłego ZSRR (Polacy na Białorusi), język polski poza granicami kraju, glottodydaktyka języka polskiego i rosyjskiego, gramatyka kontrastywna. Kontakt e-mail: maria.anufryieva@student.uw.edu.pl